

„Bócsa és Tázlár újracsatlásáról folyt az izgalmas tanácskozás, a »konzílium«. Nem az a helyzet, hogy az említett két kis gyülekezet már a halálán lenne. Ellenkezőleg: éppen hogy élni szeretnének!”
„Konzílium” a Puskin utcában ► 3. oldal

„Mindannyian önként vállalták, hogy verőfényes nyári reggeleken, munka előtt vagy után bekapcsolódnak a hol franciául, hol németül vagy éppen örményül zajló zenei folyamatba.”
CEC-visszatekintés ► 4–5. oldal

„Néhány szemesztert valamelyik nagy egyetemen töltenek, majd visszatérnek, hogy itt készüljenek fel a nagy megmérettetésre, az egyházi záróvizsgára.”
Főtitkári tanulmányút az EHE bajorországi partnerintézményében ► 7. oldal

„Majd tíz éve olasz fiataloktól hallottam először az Útról. Jól emlékszem egyikük szavaira: amikor benned már megszületett a vágy, hogy valamikor eljuss Szent Jakab sírjához, már akkor elindultál, már akkor úton vagy.”
Beszélgetés az El Caminóról ► 8–9. oldal

KAROLY GYÖRGY TAMÁS FELVÉTELE

Lesz tető a fejünk felett!

Aki a napokban be akart hajtani az Üllői út 24.-be, az országos iroda épületének udvarára, rögtön észrevehette, hogy nagy a sürgés-forgás. A múlt hét második felében aztán ki-

nőttek a földből az állványok, s megérkezett az e-mail az építési osztálytól: türelmet kérnek, kezdődik a tetőfelújítás. Az már eldőlt, hogy nem lesz tetőtér-beépítés, főként azért,

mert egy ilyen átalakításhoz a falszerkezet teherbíró képessége nem megfelelő.

► Folytatás a 3. oldalon

Egyházügyi törvény: újraszabályozva

► Áder János köztársasági elnök átgondolásra visszaküldte az Országgyűlésnek az egyházügyi törvény módosítását – szoltak a hírek néhány héttel ezelőtt. A parlament ezután július 5-én újra elfogadta a törvény módosítást – figyelembe véve az államfő kifogásait –, majd Áder János alá is írta a jogszabályt. De hányadik módosítást is fogadta el a törvényhozás? – tehetnénk fel a kérdést. Már több mint három éve, hogy választott képviselőink nekiláttak az új egyházügyi törvény megalkotásának. Úgy tudjuk, a törvény tartalmát kibontó, most készülő végrehajtási rendeletről az elmúlt hetekben is egyeztetések zajlottak. Minderre azért volt szükség, mert a rendszerváltás után született törvény nagyvonalúságának következményeként már közel négyszáz egyházat tartottak nyilván.

A kormánypárti érvelés szerint hazánk kuriózum lett az egy főre jutó egyházak száma tekintetében Európában. Egyszerűbb volt egyházat alapítani, elegendő volt száz személy megállapodása. Az anyagi kedvezmények pedig az egyházi státusz elnyerésére ösztönözték a gazdasági szervezeteket. Így kialakultak a „bizniszegyházak”.

► Folytatás a 6. oldalon

TÉMA: KRITIKUS ÉS KRITIKÁTLAN SZOLIDARITÁS A MAGYAR MÉDIÁBAN

MEGHÍVÓ MÉDIAMŰHELYRE Protestáns médiaműhely – Mátraháza, szeptember 20–22.

Aktív médiamunkásokat, továbbá a média belső, szakmai kérdéseiről érdeklődőket vár őszi konferenciájára a Protestáns Újságírók Szövetsége (Prúsz).

A szeptember 20–22. között tartandó médiaműhely alapkérdése az, hogy az egyre felszínesebb és igénytelenebb tömegmédia korában miként lehet komoly, hiteles, minőségi munkát végezni akár az írott, akár az elektronikus sajtóban. Ezen a területen egyáltalán lehetséges-e ma Magyarországon politikai vagy/és gazdasági érdekektől, elvárásoktól függetlenül tevékenykedni, saját szakmai, erkölcsi, világnézeti elveket érvényesíteni? Másfelől: hogyan lehet kölcsönösen előnyös, gyümölcsöző partneri viszonyt kialakítani és fenntartani a média és a politika, illetve az üzleti élet szereplői között?

A mátraházi konferencián ezeket a kérdéseket készülünk több aspektusból megvilágítani tapasztalt kollégák és közéleti szereplők közreműködésével. Vendégeinkre tehát – hagyományainkhoz híven – nem csupán előadóként, hanem beszélgetőtársaként is számít közösségünk.

Akik már elfogadták meghívásunkat:

Balázs Géza nyelvész, tanszékvezető egyetemi tanár • Prőhle Gergely külügyi helyettes államtitkár, a Magyarországi Evangélikus Egyház országos felügyelője • Szabó István református lelkész, a Dunamelléki Református Egyházkerület püspöke • Szőnyi Szilárd újságíró, a Heti Válasz főszerkesztő-helyettese • Zsolt Péter médiaszociológus, a Méltányosság Politikaelemző Központ kutatási igazgatója.

A részletes program – szeptember 1-jétől – a Prúsz honlapján lesz olvasható.

► A protestáns médiaműhely helyszíne: Ráday Konferencia-központ (Mátraháza, Üdülőtelep 1.).
Időpontja: 2013. szeptember 20–22.

Részvételi díj (péntek vacsorától vasárnap ebédig): 9500 Ft, Prúsz-tagoknak: 7500 Ft.
Elhelyezés háromágyas szobákban, a jelentkezés sorrendjében. Jelentkezni szeptember 15-ig a prusz@lutheran.hu e-mail címen vagy a 20/824-9657-es telefonszámon lehet.

Változatos életrajzok

■ PRŐHLE GERGELY

Néhány hete egy szentföldi túrára induló ismerősöm feldúlt telefonhívásából értesültem arról, hogy a Tel-Avivba tartó repülőjáraton „olyan újságot osztogatnak, amiben Luther Mártont szidják”. Kisvártatva elektronikus postafiókomba is jutott néhány, olykor értetlenkedő, olykor háborgó levél a Lutherről szóló – mint azóta kiderült – cikksorozattal kapcsolatban, amely a Hetek című hetilap hasábjain és elektronikus változatában is megjelent.

A terjedelmes írások a reformátorok a 20. század politikai eszméire gyakorolt hatásáról szólnak, amit akár üdvözölhetnénk is, ha az egész írásfolyam nem rögtön egy Adolf Hitler-idejével nyitott volna. De elég pusztán a címekre vetni egy pillantást ahhoz, hogy kiderüljön: az idézett szakirodalom mennyisége és minősége ellenére az üzenet egyértelmű. Kedves olvasó, vedd tudomásul, hogy a náci gondolat alapvetése Luther írásaiban keresendő.

A Hetek a Hit Gyülekezetének lapja, amely ugyanakkor – amúgy dicséretes egyházi igyekezet – a piacról is igyekszik megélni. A blikkfangos címválasztás – mint például Luther, a keresztényüldöző; Luther, az első modern antiszemita? vagy Luther, a német szellem harcosa – lehet egy furmányos üzletpolitika része, erősen megkérdőjelezhető ugyanakkor az a módszer, amely az évszázadokkal későbbi borzalmas történelmi események árnyékában mutatja be a reformátor gondolatainak akár csak egy részét.

A Hit Gyülekezetének nagyjából negyedszázaddal ezelőtti indulása idején számos feszültség eredt abból, hogy evangélikus gyülekezeteinknek jó néhányan hátat fordítottak a karizmatikus közösség kedvéért. Mára csendesedtek az indulatok, valamelyest konszolidálódott a helyzet, éppen ezért igyekeztem a gyülekezet egyik vezetőjétől megtudni, hogy vajon változott-e valami közösségeink mostanra békésnek mondható viszonyában. Ő a tőle megszokott kedvességgel biztosított arról, hogy semmilyen központi rossz szándékról nincs szó – a cikksorozat persze, mintha mi sem történt volna, folytatódott.

De hagyjuk is most az ügy „egyházdiplomáciai” vonatkozását, a leegyszerűsítő címekért számoljon el tudományos és keresztyéni lelkiismeretével a szerző, szerkesztő, gyülekezeti elöljáró!

Az viszont tagadhatatlan, hogy érdemes foglalkozni Luther Márton antiszemita írásaival is. Az sem kétséges, hogy a reformátor terjedelmes életművéből mindig és mindenkor ki-kí politikai szándékainak megfelelően válogathatott. Emlékezhetünk, megtette ezt az ideológiailag oly „szigorú” Német Demokratikus Köztársaság is – akkor éppen Luther szociálpolitikai gondolataira helyezve a súlyt.

A nagy és változatos életműveknek – de a jóval kisebb hatású személyes életutaknak, hagyatékoknak is – gyakran az a sorsuk, hogy csak azt idézzük belőlük, amit szeretünk, amire büszkék lehetünk, vagy ami éppen szükséges aktuális érvelésünkhöz. A politikai iránytű ilyenkor a lehető legrosszabb segédeszköz, hisz a leegyszerűsítő kommunikáció világa nem tűr meg semmiféle differenciált okoskodást. A tudományban, oktatásban viszont annál inkább el kell mondanunk, hogy bizony nagyon sok minden befér egy életbe, életműbe.

Friss élményem ebből a szempontból a tavaly felújítva megnyílt József Attila-emlékház Balatonszárszón, amely már nem csak a korábban súlykolt „proletár költőre” emlékezik. De gondolhatunk a Nyírő Józseffel vagy akár a Horthy Miklóssal kapcsolatos vitákra is: olvashatjuk-e az Uz Bencét, ha a szerzője politikailag végzeteset tévedett, vagy becsülhetjük-e a kormányzóhoz a Trianon utáni konszolidációban nyújtott teljesítményét, miközben tudjuk, hogy hamis nézetei, tévedései nagyon sok emberéletet követeltek?

Vagy gondoljunk csak az egyházunkon belüli, a szocializmus időszkára vonatkozó tényfeltárára, különös tekintettel az ősszel megjelenő újabb Háló kötetre! Hány kiváló lelkész, egyházi ember vált a rezsim áldozatává és/vagy tetteztársává! De még a saját családomban is találok köztisztelőben álló templomépítő lelkészt, akinek politikai nézetei legalábbis zavarosnak mondhatók – s ez a tapasztalat aligha egyedülálló.

Differenciáltan, a részletekre is odafigyelve tekinteni egy életműre vagy akár kortársaink teljesítményére sokkal több erőfeszítést követel, így aligha bízhatunk e törekvés általános sikerében. A reformáció kezdetének ötszázadik évfordulójára készülve ugyanakkor egyre szaporodnak azok a publikációk, amelyek a legújabb kutatási eredmények ismeretében elemzik Luther Márton írásait, gondolatait, beleértve a zsidósággal kapcsolatosakat is. A német sajtóban élénk eszmecsere folyik arról, hogyan is lehet majd négy év múlva okosan ünnepelni.

A Luther Kiadó viszont már közel tíz éve kiadta – a mai elnök-püspök ajánlásával – Csepregi Zoltán Zsidómisszió, vérvád, hebraisztika című könyvét, melynek bevezető tanulmánya nem engedi, hogy az Őszövetség-fordító Luther portréja elhalványodjon antiszemita írásainak tükrében. S bár se képek, se blikkfangos címek nincsenek benne, ezzel az olvasmánnyal mindenki közelebb kerülhet az igazi Lutherhez, nem is beszélve a kerek évfordulóra készülő új szöveggyűjteményről. Igaz, a Luther Kiadó könyveit – egyelőre legalábbis – nem osztogatják ingyen a Szentföldre tartó repülőgépek fedélzetén.

A szerző egyházunk országos felügyelője, a Külgügyminisztérium helyettes államtitkára

KONFERENCIÁJA

VISSZATEKINTÉS

Peter Andreas Arendt dán evangélikus egyházenész, Pap Kinga Marjatta, cikkünk szerzője, Kéri Csenge, a kelenföldi evangélikus gyülekezet kórusának tagja és Caterina Dupré valdens lelkész

Gyógyító csend

Pillanatképek a nagygyűlés liturgiai munkájából

Egy év és két hónap. A CEC-nagygyűlés lelki programjainak előkészítése már jóval a budapesti találkozó előtt megkezdődött. Ahogy az *Evangélikus Élet* olvasói akkor értesülhettek róla, anglikán, valdens és román ortodox papok, cseh és dán egyházenész kollégák összefogásával alakítottuk ki a lelki alkalmak szerkezetét és tartalmát.

Jómagam a magyarországi evangélikus és református egyház képviselőiben vettem részt a liturgiai bizottság munkájában. Istentiszteleti és áhítatformák szerkesztése, énekek gyűjtése és írása, énekelhető fordítások, négy-szólalmú kórusletétek készítése, liturgikus könyv szerkesztése a nagygyűlés három hivatalos nyelvén, a reggeli, napközi és éjszakai áhítatok, istentiszteletek vezetése, aktív zenei szolgálat...

A külföldi kollégák egytől egyig társadalmi munkában, saját hivatásuk mellett végezték az előkészítő feladatokat: a tavaszi, őszi és téli ülések és a nagygyűlés hete volt az éves „szabadságuk”.

A felekezeti érzékenységek mellett sokféle temperamentum is színezte a csapatmunkát, de a megvalósíthatóság praktikus szempontjai és a tapin-

tatos vezetés (moderátorunk nemhiába volt a nagygyűlés egyik kinevezett lelkigondozója) megkönnyítette a közös döntéshozatalt. Így nem csupán gazdag szakmai tapasztalatokkal, de a mély testvéri közösség élményével búcsúzhattunk egymástól.

Kilenc hónap. „Budapest az újjászületés helye” – *Emmanuel* metropolita így értékelte a nagygyűlés „állapotát” még a döntő szavazás előtt. A CEC ekkor hivatalban lévő elnöke egyben reményét fejezte ki, hogy a viták hevében nem „vetél el” a születendő gyermek, hanem testet ölthet a szervezet jövőjét megalapozó új megoldás.

A konferencia szempontjából sorsfordító vajúdas sokféle izgalommal és feszültséggel járt, de mi, zenészek örömteli várakozásban éltük ezeket a napokat, hiszen román testvérünk éppen a nagygyűlés napjaira várta harmadik gyermekük megszületését. Amint lecsengett az ortodox reggeli áhítat utolsó akkordja, már sietett is haza az övéihez. Hosszú autótúrajai eleget aggódtunk már fáradhatatlan zenész kollégánkért, de most az egész családjáért fohászkodtunk.

Péntek reggel aztán megjött a vár-

ta várt jelzés: megszületett az egészséges kisleány (a CEC új alkotmánya még néhány napig váratott magára...).

Hatvan perc. Ennyi időbe kellett besűríteni a már nevében is szimbolikus összegyülekező és küldő istentisztelet sokszínű mondanivalóját. A magyar televíziós stáb körültekintő munkája nyomán az élő televíziós közvetítés valódi ünneppé formálódott a résztvevők számára: a nyelvek és liturgiai hagyományok sokasága fontos helyet kapott az istentisztelet menetében, akárcsak a helyszíni szolgáló Pozsonyi úti református templom színvonalas énekara.

A kezdetet személyes keresztelői emlékeztető, a hazaindulást az egymásért érzett felelősséget kifejező, összefogódzva elmondott imádság tette igazán személyes élménnyé.

Fél óra (...múlva áhítat). Sorra érkeznek az ülésterembe a magyar kórusénekesek: fesztiválszervező, újságíró, turisztikai és kulturális szakember, színháztörténész, fonetikus, gyogyepedagógus – mindannyian önként vállalták, hogy verőfényes nyári reggeleken, munka előtt vagy után bekapcsolódnak a hol franciául, hol németül vagy éppen örményül zajló zenei folyamatba. A kora reggeli órán az éneklés meglevenítő ereje átjárja a küldöttek, a végletekig leterhelt háttér munkások, a fiatal segítők lelkét.

Két perc. Az imádság csendje megdöbbentő kontrasztja a tanácskozás feszült légkörének. Az ebéd előtti ima és az éjszakai zárás idején különösen is átéljük, ahogy az emberi ellentétek, a kiüttlanság helyét betölti Isten jelenléte. Ahogy ő kezébe veszi a néha keményen, szeretetlenül szóló vagy éppen jogaikért elszántan küzdő feleket, és újra saját képére formálja őket. Az áhítatok gesztusai, szavai és dallamai mind-mind erre az Úrra irányították a figyelmünket. Ezért volt értelme a munkánknak.

■ PAP KINGA MARJATTA

A nagygyűlés slágerré vált himnusa dán és valdens egyházenész kollégák alkotása, a tanácskozás vezérigéjére íródott: „Most tehát miért késlekedsz? Kelj fel, keresztedelj meg, mosd le bűneidet, segítségül híván az Úr nevét.” (ApCsel 22,16)

What are you wait-ing for? What are you wait-ing for? Is some-thing stop-ping you?
Called to be one, one in Christ! What are you wait-ing for? The grace of God has shone
in your life. The word of God has rung in your ear. The will of
God has shown you the way. So what are you wait-ing for?

REFRÉN:

Indulj és meg ne állj, indulj és meg ne állj,
hagyd el, mi visszahúz.
Egyek vagyunk Krisztusban,
az Úr hív, meg ne állj!

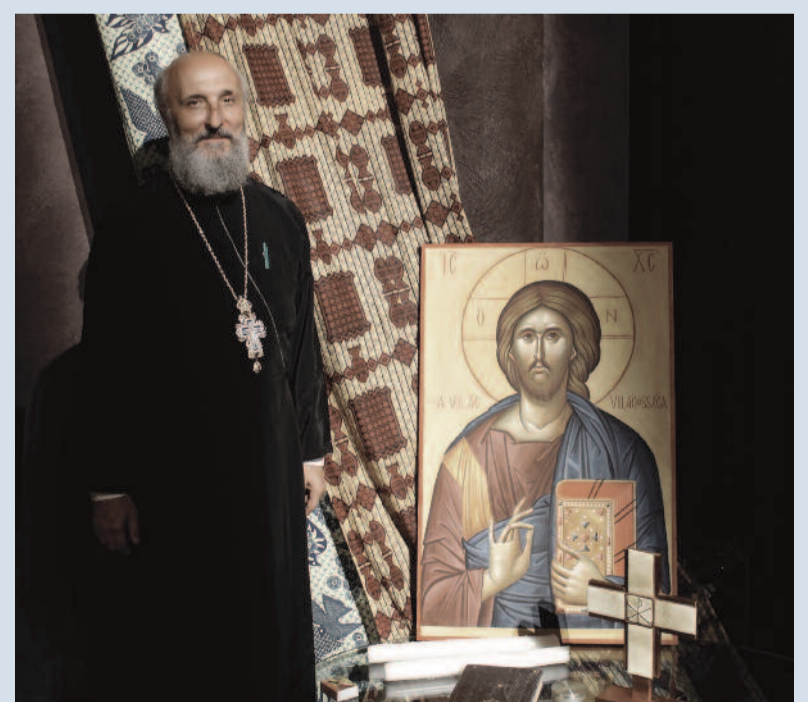
1. Kitarja előtted kegyelmét,
megszólít, hallhatod igéjét,
és megmutatja, hogy merre járj:
most az Úr hív, meg ne állj. REFRÉN

2. Elhívott ő, hát dönts, válaszolj,
kezeből fogadd el, hogy mit szólj,
tanúkra vágyódik a világ:
most az Úr hív, meg ne állj. REFRÉN

3. Neveden szólított, hív téged,
erejét kínálja, ha kéred,
előtted megy, már nincs akadály:
most az Úr hív, meg ne állj. REFRÉN

Robert Jones anglikán kanonok és Iina Jokilaakso finn steward, a liturgiai bizottság tagja

Kalota József, a Konstantinápolyi Patriarchátus protopresbitere és érseki vikárius az általa a konferencia idejére felajánlott neobizánci stílusú ikonnal. Az ikon Dimitris Sirengelas mai görög ikonfestő alkotása

Egyházügyi szabászat

Az egyházügyi törvény újraszabályozása

► Folytatás az 1. oldalról

A kedvezmények (vám- és adókedvezmények, költségvetési támogatás, a személyi jövedelemadó 1%-a) finanszírozása tetemes költséget jelent a költségvetés számára, ezekből a terhekből faragni kívántak. Így hát a törvényhozó hozzáfogott a koncepcionális átalakításhoz. Három évvel ezelőtt, épp júliusban született meg az első eredménye a törvényhozás munkájának.

Az új jogszabály alaposan leszűkítette az elismert egyházak körét, összesen tizennégy egyház kapta meg

tartásba vételről való döntés jogát továbbra is magának tartotta fenn. Az utóbbi értelmében azok a vallási közösségek, melyek nem kaptak állami elismerést, a szakminiszternél kezdeményezhették jogállásuk fenntartását, így január 1-jével nem veszítették el egyházi státusukat, arról február végéig kellett döntenie a parlamentnek.

A többi, korábban egyházként működő, de újbóli nyilvántartásba vételét nem kezdeményező vallási közösség egyesületként működött tovább 2012 elejétől. Mivel egyesület a hatályos törvény szerint nem tulajdo-

Módosított Alaptörvény: az egyházi státusról a parlament dönthet

A lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló törvény nemzetközi és magyar viszonylatban is többször került górcső alá.

A Velencei Bizottság – a demokrácia, a jogállamiság és az emberi jogok tiszteletben tartásán őrködő, az Európa Tanács égisze alatt működő, független alkotmányjogászokból álló testület – szakértői, az alapvető jo-

mérlegelést igénylő, egyedi ügyekben a döntéshozatalnak a bíróságnál lenne a helye, „az alapvetően politikai karakterű Országgyűléshez telepítése nem egyeztetendő össze az *Alaptörvénnyel*”. (A törvény eredeti, KDNP által kidolgozott változatában egyébként még a bíróságé lett volna az egyházként való elismerés joga, de a Fidesz javaslatára az alkotmányügyi bizottság ezt az utolsó pillanatban, a zárószavazás előtt átírta.)

A döntés értelmében a korábbi, az egyházként történő elismerés elutasításáról szóló országgyűlési határozathoz „joghatás nem fűződhet”, vagyis az elutasított egyházak a jogállásukat nem veszítették el, egyesülette történő átalakulásuk nem kényszeríthető ki.

Az *Alaptörvény* negyedik módosításával a törvényhozó beemelte az alkotmányba a parlamentnek az egyházak elismeréséhez fűződő jogát is. Az AB többek között éppen emiatt találta alaptörvény-ellenesnek februárban az egyházi törvényt. Ugyanakkor az egyházak elismerésére vonatkozó sarkalatos törvényi rendelkezésekkel szemben alkotmányjogi panasznak helyet biztosít az alkotmány. Továbbá rögzítette a vallási szervezetek egyházként való elismerésének feltételeként a huza-mosabb idejű működést, a társadalmi támogatottságot és a közösségi célok érdekében történő együttműködésre való alkalmasságot.

„Vallási tevékenységet végző szervezet” versus „bevett egyház”

Az egyházügyi törvény újabb módosításának kezdeményezésére az *Alaptörvény* módosítását követően, az Alkotmánybíróság döntése következtében került sor. A parlament júniusban elfogadott módosítása értelmében vallási közösségek a Magyarországon vallási tevékenységet végző szervezetek és a bevett egyházak lehetnek. A jövőben a vallási tevékenységet végző szervezeteket a Fővárosi Törvényszék veszi nyilvántartásba, míg a bevett egyházak elismerésének joga az *Alaptörvény* felhatalmazása értelmében az Országgyűlést illeti.

A parlamenti döntést – elutasítás esetén – indokolni kell, a jogorvoslat lehetősége is biztosítva van. Az Alkotmánybíróság az Országgyűlés egyházként történő elismerésre irányuló eljárásának törvényességét vizsgálja felül.

Szimbolikus jelentőségű, hogy minden vallási közösség használhatja az *egyház* megnevezést, a törvény zárószavazása előtt pedig az is beke-reült a szövegbe, hogy hivatalosan sem kell egyesületnek nevezniük magukat az elismerésből kimaradók-

nak. Továbbra is csak a bevett, a törvény által elismert egyház élvezi a különböző jogszabályokban biztosított kedvezményeket, támogatásokat.

Ugyanakkor a kormány megállapodást köthet a jelentős társadalmi támogatottságú, történelmi és kulturális értékeket megőrző, nevelési, oktatási, felsőoktatási, egészségügyi, karitatív, szociális, család-, gyermek- és ifjúságvédelmi, kulturális vagy sporttevékenységet önmaga vagy intézménye útján ellátó vallási közösséggel – működése biztosítása érdekében. A vallási közösségek tényleges társadalmi szerepét, tevékenységét figyelembe veheti az állam a vallási közösségek társadalmi szerepéhez kapcsolódó további jogszabályok megalkotásánál és a velük való kapcsolattartásnál.

Politikai vétó és ultimátum

A közösségi célok érdekében történő együttműködésre való alkalmas-ság – mint az elismerés szubjektív követelménye – tekintetében leszöge-zi a jogalkotó: az állami elismerést ké-ro egyháznak kell bizonyítania, hogy szándékában áll az együttműködés, és képes is hosszú távon fenntartani. Ezzel lényegében a törvényhozó az egyházak oldalára tolja át a fele-lősséget: ha elutasítanak egy közös-séget, az nem a parlament hibája, csak nem bizonyították, amit a tör-vény előír. Az elismerési feltételeket megtoldották a taglétszámhoz kötött kritériummal, Magyarország lakos-ságának 0,1%-át elérő taglétszámmal kell bírnia a vallási közösségnek.

A köztársasági elnök politikai vétó-ja után az Országgyűlés újratárgyal-ta az egyházügyi törvényt. *Ader János* azért küldte vissza megfontolásra a jú-nius 26-án elfogadott jogszabályt, mert az egyházak nyilvántartásával kapcsolatos rendelkezések jogbizony-talanságot eredményezhettek volna. Az államfő kifogásának figyelembevételével elfogadott törvényt július 5-én jóváhagyta a törvényhozás.

Miután a köztársasági elnök alá-írta a politikai vétója után elfogadott, kifogásainak megfelelően módosított egyházügyi törvényt, az MSZP beje-lentette: újabb alkotmánybíró-sági vizsgálatot szeretne, s ennek érdeké-ben *Szabó Máté* ombudsmanhoz fordul.

Bár tart még a „huzavona”, a látszó-lag érthetetlen jogalkotási ellent-mondások, kuszaságok és visszássá-gok ellenére a sokadszor átszabott egyházügyi törvénynek – úgy tűnik – sikerült elérnie a kitűzött célt, melyet a Velencei Bizottság is elismert: „az olyan, ártalmas célokra irá-nyuló, illetve személyes nyereszke-dést célzó tevékenységek megszün-tetését, amelyek a vallási szerveződé-s lehetőségével élnek vissza”.

■ BALLA MÁRIA

az egyházi státust. A katolikus, református, evangélikus, baptista és unitárius felekezeten kívül három zsidó, öt ortodox vallási közösség, valamint a Hit Gyülekezete lett bevett egyház. Az igen rövid felsorolás alapján kimondható: a jogalkotó drasztikusan szűkre szabta az elismert egyházak körét. Kimaradtak az egyházi jogállásból az újprotestáns egyházak is, mint például a metodista, az adventista és a pünkösdi felekezetek.

A törvény, illetve a törvényalkotás szépségét más „szépséghibák” is elcsúfítják. A 2011 júliusában elfogadott egyházügyi törvényt közjogi érvénytelenség miatt még 2011 decemberében megsemmisítette az Alkotmánybíróság (AB). Az Országgyűlés még az AB-határozat hatálybalépését megelőzően hatályon kívül helyezte a jogszabályt.

Elismert egyházak: bővült a kör

A 2011 decemberében elfogadott új törvénnyel nem orvosolta a jogalkotó a hatályon kívül helyezett törvény tartalmi hiányosságát. Megerősítette korábbi döntését: továbbra is tizennégy egyházat ismert el, és a nyilván-

olthat földet, az egyházügyi törvény-be belevették azt a rendelkezést, hogy az egyesületként tovább működő korábbi egyházak jogutódlással megszerezhetik a jogelődök tulajdonát képező termőföld tulajdonjogát.

Mielőtt lejárt volna a törvényben megszabott határidő, az Országgyűlés döntött egyes vallási közösségeknek az egyházként való elismerést kezdeményező kérvényeiről. Februári határozatával kibővítette az elismert egyházak körét. Tizennyolc vallási közösségnek szavazott meg egyházi jogállást, míg hatvanhatnak a kérelmét elutasította. E döntéssel kapott egyházi elismerést többek között a metodista, az adventista és a pünkösdi felekezet.

Az egyházak létszámán túl vitás, érzékeny, sebezhető pontot jelent az egyházügyi törvény az egyház elismeréséhez szükséges feltételek meghatározása és az elismerésre jogosult szerv tekintetében. Az egyházi jogállás elnyerésének kritériumai között szerepel a legalább százéves nemzetközi működés vagy a Magyarországon legalább húsz éve szervezett formában, egyesületként való működés.

gok országgyűlési biztosa, valamint az Alkotmánybíróság több kérdésben is hasonlóan foglalt állást. Mindhárom intézmény az egyházi státusról való döntés politikai jellegét, illetve az indokolásnak és a jogorvoslatnak a hiányát emelte ki a törvény gyengeségeként.

Szabó Máté ombudsman alaptörvény-ellenesnek találta, hogy az Országgyűlés döntése egyedi és megfelelően az egyházi jogállás elismerését illetően; álláspontja szerint ez kikezdi a hatalmi ágak megosztásának alkotmányos alapját. Tavaly augusztusban közzétett állásfoglalása szerint törvényben kell szabályozni a mérlegelés szempontjait. Az ilyen elvek, rendelkezések hiányoznak a törvényből, ez a tény pedig a döntéshozatal politikai alkuk tárgyává teheti.

Az Alkotmánybíróság ez év februárjában visszamenőleges hatállyal megsemmisítette az egyházügyi törvénynek azokat a rendelkezéseit, amelyek alapján a korábbi egyházak a jogállásukat elvesztették.

Az alkotmánybírók szerint a jogi

ANDRZEJ OTREBSKI FÉLVÉTELE

Evangélikus főiskola képez szociális szakembereket

Darmstadt beszélgetés dr. Winfried Seelisch professzorral

► Nemrégiben a németországi Darmstadt városában jártam (Hessen tartományban), az ottani evangélikus főiskolán folyó munkával ismerkedhettem meg. A több évtizede működő intézmény egyházi felügyeletét külön kuratórium garantálja, melyben az egyházkerület püspöke is helyet foglal. Fő profilként szociális szakembereket, szociális munkásokat képez a főiskola, természetesen megfelelő háttérrel. Működéséről beszélgettem dr. Winfried Seelisch professzorral, aki több szakterületen – szociálpolitika, politológia, élménypedagógia, médiapolitika – oktatja a diákokat.

– Professzor úr, mennyiben van jelen a főiskolai oktatásban a vallás?

– Minden szakirány hallgatói részére kötelező az úgynevezett etikai modul: ez biztosítja a párbeszédet a teológiai és a szociális munka között. A keresztény vezérfonal nagyon nagy különbséget jelent az állami szociális főiskolákhoz képest. Ha valaki akar hozzánk iratkozni, elfogadja ezt az elméleti és lelki alapot.

Ugyanakkor az itt tanuló mintegy ezerhétszáz diák számára nem kötelező a vallásos életvitel vagy a gyülekezeti életben való részvétel. Csúpan a keresztény értékrend és értelemszerűen az ezzel foglalkozó tantárgyak tanulása fontos – és persze adott esetben az ezekkel összefüggő vizsgák letétele. Ilyen témakör lehet a Biblia szociális üzenete, Jézus szegényekre, elesettekre és más rászorultakra vonatkozó példázatai, valamint a németországi egyházak szociális munkájának ismerete. A tanárok esetében viszont követelmény a gyülekezethez való tartozás, hiszen így mutatunk példát.

– Németországban nem minden-

ki a keresztény kultúrkörben nőtt fel. Milyen esélyeik vannak Önöknél a más vallásúaknak?

Dr. Winfried Seelisch főiskolai tanár

– Örömmel várjuk őket! Ha például valaki mohamedán, semmi gond: az egyik szemináriumunkon éppen ezzel a vallással ismertetjük meg diákjainkat. Mindenképpen szükséges ez, hiszen Németország lakosságának török és arab rétege egyre jobban szélesedik. Ezzel együtt ők is

megjelennek a szociálisan rászorultak, illetve fogyatékosok között. De gondolom, Magyarországon is oda kell figyelni, mivel – ahogy értesültem róla – a növekvő létszámú cigányság egészségügyi és mentális állapota az átlag alatt van... Ha pedig megnezzük tantárgyaink listáját, fontos helyet foglal el a nálunk élő idegenek, a bevándorlók és a menekültek problematikája. Mert ha valahol szükség van a szociális segítségre, akkor ezeknél az embereknél van leginkább.

– Melyek azok a tényezők, melyek korunk kihívásaiént ugyancsak megjelennek a tanórákon?

– Munka, szegénység, eladósodás, fiatalkori bűnözés, konfliktuskezelés... és nem csupán elméleti, de gyakorlati síkon is. Ugyanis éppen Hessen tartományban található az az intézmény, melyben iskolánk kihelyezett tagozata is működik. Ez a Schwalmstadtban lévő Hephata (a magyar bibliafordítás szerint *Effata*) Otthon. Itt, illetve innen kiindulva több ezer szenvedélybeteget, mozgáskorlátozottat, valamint szellemi és testi fogyatékkal élőket gondoznak munkatársaink. Ez az intézmény sokrétű módszerekkel segíti például a volt alkoholisták és kábítószeresek visszatérését a társadalomba. Akiknek pedig ez már nem sikerül, azok belső vagy külső műhelyekben dolgozhatnak, és felügyelet mellett lakóotthonokban, illetve közösségi lakásokban élhetnek. A sokrétű szakmai gyakorlatra tehát megvan a megfelelő terep a hallgatók részére.

– Ön a főiskola külkapcsolatainak ápolásában is nagy szerepet játszik: Kelet-Közép-Európa az illetékességi területe. Ez ugyan – mint megtudtam – főleg Oroszországot érinti, de Magyarországra is gyakran jár. Milyennek látja a magyarországi egyházak és oktatási intézményeik helyzetét?

– Két partnerintézményünk van Magyarországon: Budapesten az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárcki Gusztáv Gyógypedagógiai Kara, illetve a Debreceni Egyetem. Én minden országban szükségesnek tartanám,

hogy az egyes egyházak, melyek karitatív, avagy diakóniai munkát végeznek – márpedig mindegyik végez –, megfelelő szociális szakembereket képezzenek a maguk számára. Emellett ezen országoknak számos olyan szociális munkásra volna szükségük, akiket keresztény etika vezérel, akár egy világi munkahelyen is. A diakónia minden keresztény egyháznak olyan szent feladata, amelyre a jóléti társadalomban éppolyan nagy szükség van, mint a szegényebb országokban.

■ IFJ. KÁPOSZTA LAJOS

Effata: arám szó, jelentése „nyílj meg”. Jézus ezt mondta a dadogó süket meggyógyításakor (Mk 7,32–35): „Ekkor egy dadogó süketet vittek hozzá, és kérték, hogy tegye rá a kezét. Jézus félrevonta őt egymagában a sokaságból, ujját a süket fülébe dugta, majd ujjára köpve megérintette a nyelvet; azután az égre tekintve fohászzkodott, és így szólt hozzá: »Effata, az-az: nyílj meg!« És megnyílt a fülle, nyelvének bilincse is azonnal megoldódott, úgyhogy hibátlanul beszélt.”

A Darmstadti Evangélikus Főiskola főépülete

Erdei (fő)iskola

Főtitkári tanulmányút az EHE bajorországi partnerintézményében

► Az Evangélikus Hittudományi Egyetem (EHE) és a neuendettelsai Augustana Hochschule (Augustana Főiskola) a bajor–magyar egyházi partnerség keretében már az 1990-es évek eleje óta rendszeres kapcsolatban van egymással, az elmúlt mintegy húsz évben számos egyéni és csoportos találkozásra is sor került a két intézmény oktatói és hallgatói között. A *Tempus/Erasmus* programba való bekapcsolódás pedig újabb lehetőségeket nyitott: a megélénkült hallgatói és oktatói mobilitás mellett az idén először adódott alkalom arra, hogy az úgynevezett személyzeti képzés keretében az EHE főtitkára – e sorok írója – is személyes tapasztalatokra tegyen szert.

Az előzetesen benyújtott tanulmányi terv alapján a fogadó intézmény részéről dr. Markus Mülke docens a legnagyobb körültekintéssel készített elő az egyhetes programot, ennek

köszönhetően a főiskola vezetőivel, oktatóival, lelkészével és hallgatóival való személyes beszélgetések mellett ízelítőt kaphattam a főiskola mindennapi életéből is.

Jurtakápolna a főiskola parkjában

Az első benyomás, majd a négy-szemközt, illetve szélesebb körben folytatott beszélgetések egyre több hasonlóságról győzték meg: a két intézmény hallgatói és oktatói létszáma nemcsak nagyságrendileg, de szám szerint is azonosnak mondható. A szervezeti felépítés, a campus szigetszerű elhelyezkedése, a napi időbeosztás, a családias hangulat, a bentlakó és a menzán étkező hallgatók közvetlensége, a „mindenki mindenkit ismer” jelenség az otthonosság érzetét keltette. Beszélgetőpartnereimmel hol meglepődve, hol evidenciaként állapítottuk meg: „ez nálunk sincs másképp”, „ezt mi is ismerjük”, „mi is küzdünk ezzel a problémával”.

A ma mintegy hétezer lakosú Neuendettelsau fejlődésében meghatározó szerepet játszott a Wilhelm Löhe által a 19. században alapított evangélikus diakóniai központ. Ennek szomszédságában jött létre 1947-ben az Augustana Hochschule, amely egy korábbi fegyverraktár területét és épületeit kapta meg – erre az ősparkban álló felújított épületek láttán ma már senki se gondolna.

Az épületegyüttes az 1970-es években két új elemmel, a kör alaprajzú, jurtára emlékeztető kápolnával és az arra rímelő könyvtárral egészült ki, amelyek elhelyezkedésük és funkciójuk tekintetében is a campus központját képezik.

Az intézmény fenntartója a bajor tartományi egyház, de az oktatási, kutatási feladatok ellátása során elegendet kell tennie minden, a felsőoktatással szemben támasztott tartó-

mányi, illetve országos állami előírásnak is.

Németországban a teológiai képzés jellemzően az állami egyetemeken működő teológiai fakultásokon folyik, az Augustanához hasonló, egyházi fenntartású főiskolák száma igen alacsony. A németországi lelkészsképzés hagyományaihoz hozzátartozik továbbá, hogy a hallgatók – az egykori céhlegényekhez hasonlóan – „vándorolnak” egyik fakultásról a másikra, egyik tartományból a másikba vagy akár külföldre is, annak érdekében, hogy minél többféle szemlélettel, ismeretanyaggal találkozzanak, minél több tapasztalatra, minél szélesebb látókörre tegyenek szert.

Így van ez az Augustana Főiskolán is: sokan vannak, akik a nyelvi modul (héber, görög, latin intenzív kurzus), a bibliaismereti alapozó modul, valamint az ó- és újszövetségi, egyház- és dogmatörténeti, rendszeres teológiai, gyakorlati teológiai és interdiszciplináris bázismodul elvégzése után néhány zemesztert valamilyen egyetemeken töltenek, majd visszatérnek, hogy itt készüljenek fel a nagy megmérettetésre, az egyházi záróvizsgára.

Ez a több napig tartó, írásbeli és szóbeli részeket tartalmazó, a teljes ismeretanyagot felölelő vizsga, amelyet egyházi vezetőkől és meghívott professzorokból álló bizottság előtt egy erre kijelölt vizsgaközpontban kell letenni, több szemeszterig, olykor több évig tartó felkészülést igényel. Ehhez a felkészüléshez ideális színteret kínál a százötvenezer kötetes, rendkívül gazdag és jól felszerelt könyvtár, a neves professzorok által

vezetett kurzusok, valamint a teljes ellátást nyújtó kollégium, ahol a hatalmas parkban elszórtan elhelyezkedő házakban, lakóközösségekbe szerveződve élnek a hallgatók.

A főiskolának joga van a doktoráltatáshoz is. Nem csoda, hogy sokan választják ezt az elmélyült munkára kiválóan alkalmas helyet a disszertáció megírására, illetve a doktori vizsga letételére.

A sok hasonlóság mellett természetesen vannak nyilvánvaló különbségek is. Ilyen a fent említett vizsgarendszer, a nagyobb mobilitás vagy az a tény, hogy Bajorország – a német szövetségi tartományok között utolsóként – ez év szeptemberétől megszünteti a felsőoktatási tandíjat, amelyet eddig infrastruktúra-fejlesztésre használhattak fel az intézmények. És hiába a felsőoktatás globalizálódása és az ezzel járó változások, a csökkenő hallgatólétszám vagy a fajlagos ráfordítások nagysága, a főiskola – miközben részesül a törvényes állami juttatásokból (ezek az intézmény éves költségvetésének mintegy egyharmadát teszik ki) – maga mögött tudhatja a bajor tartományi egyház teljes szellemi és anyagi támogatását is.

Ez a biztonságérzet lehet az egyik oka annak a kiegyensúlyozottnak, amelyet egyformán tapasztaltam az oktatókkal, hallgatókkal és alkalmazottakkal folytatott beszélgetések során, és alighanem ez az, ami a jól tervezett és szervezett, tehát hatékony munkát lehetővé teszi. Főtitkári szemmel nézve ez volt a tanulmányút legfőbb tanulsága.

■ SZŰCSNÉ PRŐHLE LÍVIA

E L E N G E D N I,

Beszélgetés az El Caminóról Kovács Áronnal és Mézes Zsolttal

▶ A katolikus hagyományban július 25. az utasok, zarándokok védőszentjeként is számon tartott *Szent Jakab* ünnepe, Santiago de Compostela pedig Jeruzsálem és Róma mellett a keresztény zarándoklatok egyik legfontosabb célpontja. A tradíció szerint itt, a nevét viselő katedrálisban van „idősebb” Szent Jakab apostol sírja. Évente több tízezren járnak végig a féltucatnyi útvonal valamelyikét – vagy legalábbis egy részét –, hogy eljussanak a galíciai nagyváros szívének is tekinthető templomba. A szépszámu magyar zarándok között evangélikusokat is találni, sőt vannak, akik teológuséveik alatt teszik meg az utat – mint például két beszélgetőtársam. Az egyszerűen csak *El Caminóként* (jelentése: az Út) ismert Szent Jakab-zarándokúton szerzett tapasztalatairól kérdeztem – a zarándokok között szokásos módon, tegeződve – Kovács Áront, a Rákoskeresztúri Evangélikus Egyházközség másodlelkészét és Mézes Zsoltot, a debreceni Láthatatlan Színház művészeti vezetőjét.

– A katolikus lexikon szerint a zarándokok jámborságból, fogadalomból vagy vezeklésből indulnak útnak...

Mézes Zsolt: Majd tíz éve olasz fiataloktól hallottam először az Útról. Jól emlékszem egyikük szavaira: amikor benned már megszületett a vágy,

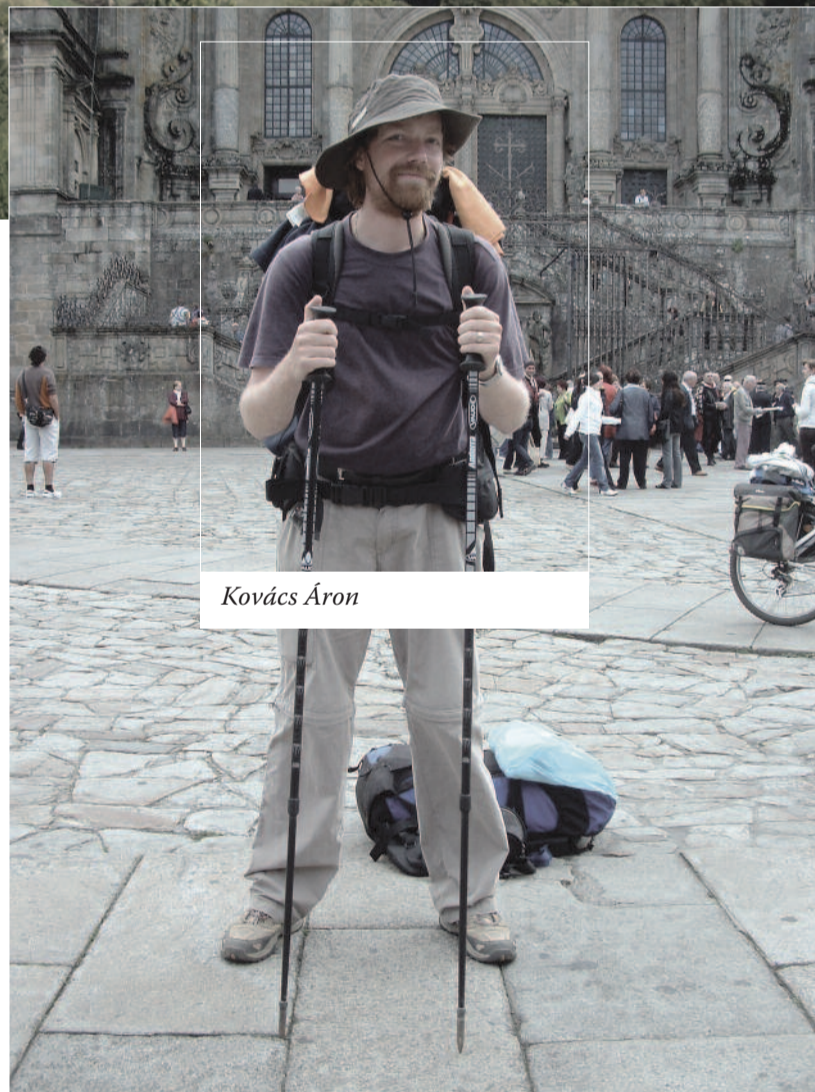

hogy valamikor eljuss Szent Jakab sírjához, már akkor elindultál, már akkor úton vagy. Ténylegesen 2006 júliusában László Virgil barátommal együtt indultam útnak. Harminchárom éves voltam... Isten-keresésben és életem alakulásának irányában határozott válaszokat és irányokat kerestem akkor, és ezeket vittem magammal az Útra.

Kovács Áron: Én is tíz évvel ezelőtt hallottam először erről a zarándokútról. Egy német barátom mesélt az élményeiről. Magával ragadott, amilyen lelkesedéssel számolt be az ő Caminójáról. Már akkor megfogalmazódott bennem, hogy jó lenne végigjárni. Jó pár év telt el, amíg ez megvalósulhatott. 2008 augusztusában indultam el, azzal a szándékkal, hogy kilépek a hétköznapiakból, és csak az igazán lényegesre figyelek. Nem voltak konkrét elvárásaim a Caminóval kapcsolatosan. Az út során egy zarándoktársam ezt a gondolatot fogalmazta meg: „Az Út nem azt adja, amit vársz tőle, hanem azt, amire szükséged van.”

Mézes Zsolt: Egyetértek, úgy gondolom, ha valaki elég nyílt, elég harcos, elég elfogadó és befogadó, akkor azt kapja az Úttól, amire leginkább szüksége van... Ezzel együtt szerintem jó, ha van elvárása a zarándoknak, mert ez ösztönözi, ez viszi előre. De ami ennél is fontosabb, az az, hogy tudnia kell elengedni ezeket az elvárásait – sokszor ugyanis pont az elvárásaink, a képzeletünk, az álmaink akadályoznak meg bennünket a céljaink elérésében; a jövőben élünk, ahelyett hogy a következő lépcsőfokra koncentrálnánk.

Az Úton egy nap egy élet volt. Nem tudtuk, este hol fogunk nyugovóra térni, nem tudtuk, lesz-e fedél

Kovács Áron

a fejünk fölött, de nem is ez volt a lényeg. Csodálatos érzés volt azt megtapasztalni, hogy mindenki (!) ugyanabba az irányba megy. Belső céljaink, kérdéseink különbözőek voltak – noha a mélyben talán még azok sem voltak annyira mások –, de testi valónkban mindegyikünk egy irányba, Szent Jakab sírja felé igyekezett.

St. Jean Pied de Portból, azaz Szent Jánostól indultunk, a szeretett tanítványtól, akiről a legenda azt tartja, hogy nem halt meg (vö. Jn 21,23), és azt hagyta híveire, hogy „szeressétek egymást”. Tőle jutottunk el Santiago de Compostelába Szent Jakabhoz, az apostolok közötti első vértanúhoz, a férfiaságot is megtestesítő harcos szenthez. A Camino a

szerepet, a lágyság, a szív és az erő, a kard, a harc útja. És nem ugyanez az élet? A szeretet és harc kettőssége? Harc saját magunkkal, a sorsunkkal, a helyünk és Isten megtalálásával, ugyanakkor sokszor harc a szeretettel, szeretetért, elfogadásért önmagunkban, önmagunkkal. Az út során a legnagyobb harcot nem kint vívjuk, az elemekkel – esővel, hőséggel, széllel, fájdalommal –, hanem bent, a lélekben: a kérdéseinkkel, az elengednivalóinkkal, a szeretnivalóinkkal, a szeretetlenségünkkel... Szent Jánostól, a szeretettől eljutni a harcon, az erőn, Szent Jakabon keresztül Istenig – a megbékélésig.

– Eső, hőség, szél, fájdalom... Milyen készültetek a fizikai kihívások-

A M I E M B E R I

Mézes Zsolt

ra? Egyáltalán: egy több száz kilométeres gyalogos zarándoklat miként válhat a kikapcsolódás, sőt a feltöltődés, a lelki fejlődés egy formájává?

Mézes Zsolt: Mindig figyelni kell a test jelzéseire: ha valami fáj, álljak meg, ha fáradt vagyok, pihenjek, ha éhes vagyok, egyek pár falatot, ha szomjas, igyak. Meg kell találni a szükség és a vágy közötti határvonalat, fel kell ismerni, hogy melyikről van szó, és annak ismeretében cselekedni.

Lelkileg mindenképpen érdemes eldönteni, hogy mi a céloim. Nem baj, ha valaki „sportként” fogja fel, és teljesíteni akarja ezt a nem kis távot. Semmi baj, mert így is el lehet indulni. És az is lehet, hogy ugyanazt éli majd meg, mint amit attól a német férfitől hallottam, aki eredetileg csak az üzleti világból akart kiszakadni néhány hétre: „Pár nap múlva már önként fordultam imádsággal Istenhez...”

Kovács Áron: Szerintem nem lehet teljesen felkészülni a fizikai és lelki kihívásokra. Ezek hozzátartoznak az úthoz. Két-három hét után belerázódik az ember. Átáll a testünk a folyamatos mozgásra és a nagyobb fizikai igénybevételre, a lelkünk pedig nyugodtabb ritmust vesz fel.

Az esetleges makacs vízholtyagok és a begörccsölt lábak valóban meg tudják keseríteni a zarándok mindennapjait, de az élmények és a megtapasztalások sokasága más fénybe helyezi ezeket a nehézségeket. A táj szépsége és az új meg új emberi találkozások önmagukban is képesek feledtetni ezeket a fájdalmakat, de amikor az ember rádöbben, megtapasztalja, hogy Valaki – itt is – „ve-lünk vándorol”, az más dimenzióba helyezi a zarándokút nehézségeit.

Mézes Zsolt: Ha tudod, hogy mit akarsz az úttól, hogy miért indulsz el, akkor tudnod kell azt is, hogy minden egyes lépéssel – legyen az harminc vagy hetven centiméter hosszúságú – e kérdés megválaszolásához jutsz közelebb... A közelebb kerülés persze nem törvényszerű. A kegyelmet nem lehet kiérdemelni. De egy biztos: ha nem várom és nem készülök fel rá – és magát az Utat lehet egy hosszú felkészülésnek is tekinteni –, akkor lehet, hogy elsuhan mellettem, és észre sem veszem. Amíg nem engedem el azt, ami emberi – az „én”-t, a magammal cipelt gondolatokat, érzéseket, bajokat, fájdalmakat –, addig nincs tere neki. Nincs hová jöjjön, nincs mit és kit megérintsen – annak ellenére, hogy ott halad velem végig az Úton. Nem tud megérinteni, ha nem hagyom.

– *Többhetes távollét után még akkor is nehéz hazaérkezni, ha kevésbé intenzív tapasztalatokra tesz szert az ember az utazása alatt... A Camino idejére kiszakadtatok a korábbi rutintól, mindennapokból. Milyen volt a visszatérés a „való” életbe?*

Kovács Áron: Számomra egyértelműen a hazatérés volt a legnehezebb. A testem és a lelkem negyven nap alatt egészséges ritmust vett fel – és aztán egyik pillanatról a másikra visszacsöppentem a „mókuskerekbe”. Nagyon megviselt a visszaállítás. Mindenkinek ajánlom, hogy egy hosszabb útról „szilipelve” érkezzen haza, legyen ideje arra, hogy lelkileg is akklimatizálódjon régi-új élethelyzetéhez.

Mézes Zsolt: Egy lány az út vége felé azt kérdezte: vajon ha véget ér a zarándoklat, hol lesznek ezek a sárga nyilak, amik itt Compostela felé vezetnek minket? Ki mondja meg nekünk,

hogy merre menjünk tovább? A kérdés a szavak szintjén persze megválaszolható... Amikor visszatérsz – és ezt sokan mondják –, az igazi Út akkor kezdődik. Hiszen a zarándoklat kicsiben maga az élet, a keresztyén élet mása. De ahhoz a nehézséghez, ami az élet, s ahhoz a szépséghez is, ami az élet, ez az Út erőt és szeretetet tud adni. De csak akkor, ha figyelsz rá. Ha figyelsz magadra, Istenre, befelé. Akkor és csak akkor tud erőt adni.

– *Hogyan változtatott meg benneket a Camino? A lelkészi szolgálatokban érzitek hatását?*

Kovács Áron: Nehéz ezt szavakba önteni, nem is tudom meghatározni, hogy miben változtam a Cami-

no során. Részemmé váltak az ott megtapasztalt közösségélmények, Isten-élmények. Ha valamit mégis mondani kell erről, akkor én azt emelném ki, hogy közelebb kerültem a jézusi mondathoz: „*Én vagyok az út, az igazság és az élet.*” És az út során a keresztyén közösség fogalma is jobban kibontakozott számomra. Negyven nap alatt sok minden letisztult bennem, és hangsúlyossá vált, és ez elválaszthatatlanul az életem részévé lett.

Mézes Zsolt: Csak évekkel később tudatosult bennem, hogy amit én a lelkészi munkáról, a lelkész feladatáról gondolok, az valahogy így szól: valamilyen tapasztalatot lelki zarándoklatként elvinni azokhoz,

akik nem tudnak erre az Útra elmenni. Ez a lelki zarándoklat nekem a láthatatlan színház és mindaz, ami e műfajban és a műfaj mögötti módszerben rejlik. Mások kísérése révénként, lelkészként, lelkigondozó szakemberként, teológusként – ez az én feladatom.

– *Mit tanácsoltok azoknak, akiknek nincs lehetőségük elmenni a Camino-ra: hogyan tehetik a nyári szabadság napjait igazi töltésként? Mi az, ami itthon, „házilag” is megvalósítható, és mi az, amit csak a tényleges zarándoklat adhat?*

Kovács Áron: Nem minden nyáron indulhat az ember nyolcszáz kilométeres útra, de az fontos, hogy ki tudjunk lépni a hétköznapokból. Idén egy bencés monostorban szeretnék eltölteni egy hetet, számomra ez is zarándokút.

Mézes Zsolt: A zarándoklat, a lelkigyakorlat, az ima – mind olyan eszközök, amelyek sűrítve foglalják magukba az Istenhez közeledés gyakorlatát, tapasztalatát. Minden a belső hozzáállásunktól függ: hogy miként élünk meg egy egyszerű asztali áldást, egy *Miatyánkot* a templomban vagy a Jézus-imát magunkban.

Az élet gyakorlata is lehet zarándoklat, sőt az élet élése igazán a zarándoklat. Egy filmben hangzik el a mondás: „Mindenki meghal, de nem mindenki él.” Az életben ez az igazi zarándoklat: élni, megélni mindent. Fájdalmat, örömet, bánatot, szeretetet, szeretetlenséget, Istent, bort, derűt, szomorúságot, üdvöt. A Camino segíthet ebben – de nem feltétlenül kell elmenni ehhez „kint” sehová. A harc és a szeretet bennünk van. Ezeket kell felfedezni, megélni, és mindezt Isten felé emelni.

■ VITÁLIS JUDIT

PAPP JÁNOS FELVÉTELE

Egymásra találhatnak a szívbetegek

► A pesthidegkúti evangélikus gyülekezet régóta aggódva figyelte lelkésze, Fodor Viktor harcát alattomos szívbetegségével. Nemrég örömmel hallhatta, hogy javulás tapasztalható: Viktor hangja erőteljesebb lett, jobban be tudja osztani a belélegzett levegőt, igehirdetésekor szinte szárnyaltak a korábban néha akadozó mondatok. A túlélésbe vetett hitről, a gyógyulásért folytatott közös küzdelemről szól cikkünk, amelyet Széles László, a Veleszületett Szívbetegek Közhasznú Egyesületének elnöke küldött szerkesztőségünknek.

A Gottsegen György Országos Kardiológiai Intézet (GOKI) illetékes orvoscsoportjának szervezésében 2010 nyarán – mintegy felvilágosító jelleggel – edzésprogram indult a veleszületett szívbetegek számára. Ennek keretében az érintett betegeknek (köztük az egyesület későbbi alapítójának) és családtagjaiknak lehetőségük nyílt arra, hogy megismerjék egymást, és a szakértőktől válaszokat kapjanak mindennapos problémáikra.

Az akkor még újdonságnak számító program az első pillanattól nagy érdeklődésnek örvendett. Hamar nyilvánvalóvá vált, hogy a hosszú, kellemes beszélgetések mögött segítő szándék húzódik meg. Ezt követte a felismerés: létre kell hozni egy civil szervezetet, amely a kezdeményezés folytatója és összetartója is egyben.

Hosszas tervezgetés következett, majd az országos kardiológiai intézet orvosainak javaslatára megalapítottuk a Veleszületett Szívbetegek

Közhasznú Egyesületét. Ezek után nagy erőbedobással kezdtünk neki a szervezésnek.

Az egyesület a veleszületett szívbetegek összetartását, lelki támogatását, társadalmi életbe való beilleszkedésének elősegítését tűzte ki legfőbb céljául.

A GOKI-ban 2012 szeptemberében egy rövid dokumentumfilmet is forgattunk egyesületünkéről, melyben betegek és kardiológusok fejtették ki véleményüket a betegek társadalmi életbe való beilleszkedésének fontosságáról. Később elkészült honlapunk is, mely a www.egyszivdobbanas.hu címen érhető el.

Tavaly sikeresen megtartottuk egyesületünk első találkozóját. A jelles alkalomnak Fodor Viktor beteg-társunk, evangélikus lelkész parókiája adott otthont. A találkozó családian, oldott hangulatban telt. Az összejövetel alkalmával folytatott kellemes beszélgetésekből csakhamar

kiderült, hogy a tagok életében mennyire fontos szerepe van a gyógyulásba, a túlélésbe vetett hitnek. Noha nem mindenki gyakorolja a vallását aktívan, majd mindenki egyetértett abban, hogy az ember számára létfontosságú a hit. Ez egyfajta kapaszkodó betegségeink leküzdéséhez, elviseléséhez, másrészt pedig „étel”, gondoskodás a Lélek számára, annak megerősödésére.

Miután a találkozóra meghívott két kiváló orvos előadását meghallgattuk, elfogyasztottuk a házigazda gondoskodó szeretetével készült finom ebédet. Késő délutánig beszélgetett, ismerkedett a kis közösség, amely egyesületként itt, a nem hivatalos közegben szilárdult meg igazán.

Első nagyobb szabású, országos orvos-beteg találkozónkat 2013 őszén tervezzük megtartani. Ezen három szakmai előadást hallgathatnak meg a meghívottak, valamint kötetlen beszélgetéseken vehetnek részt. Helyszíne a hűvösvölgyi Sarepta Budai Evangélikus Szeretetotthon temploma lesz. Ennek létrejöttéért ezúton is köszönjük az evangélikus egyház és sorstársunk, Fodor Viktor evangélikus lelkész támogatását!

Reméljük, az előzőekhez hasonlóan ez a találkozó is sikeres lesz, az egyesület újabb tagokkal bővül, és új barátságok szövődnek.

■ SZÉLES LÁSZLÓ

Kórházi lelet, avagy a jobb lábam

Mindenkinek van gyenge pontja. Az enyém bizonyosan a jobb lábam. Folyton éri valami: lehorzsolom, kifecimírom, megcsípi egy darázs, ismeretlen eredetű dudorok és foltok nőnek rajta, kétszer el is tört. Már gondolkodtam rajta, hogy le kellene cserélni, de hát össze vagyunk növe. Mi több, jó szolgálatot is végez ez a láb. Mindig elvisz engem a megfelelő helyre.

Ez a hely nemrég a kórház volt. Magamtól sose mentem volna arra, de a lábam odahúzott.

Szabályos kalandba keveredtem. A végzősökhöz hasonlóan én is tablót készítettem magamnak a kórházi három nap szereplőiről emlékre. Ez a tabló az én kórházi „leletem”, vagyis annak listája, mi mindent leltem benn.

Hála Istennek a műtét előtti időért, amikor nagyot pihenhettem egy szép tiszta ágyban.

Hála Istennek a kórház szép kertjéért, a csendes zugokért, ahol zavartalanul figyelhettem a rigókat meg a mókusokat.

Hála a fáradhatatlanul derűs, empátikus nővérekért, akik mindig készek voltak segíteni, ha kellett, és még egy-egy mosoly, jó szó is jutott tőlük az infúzió meg a lázmérő mellé.

Hála a figyelmes konyhalányokért, akik a diétás ételeket is olyan szívesen szolgálták fel, hogy az ember el is felejtette, mi mindent nem ehet.

Hála a csodás pszichológusi képességekkel bíró betegszállító fiúnak, aki a huszonegyedik szolgálati órájában az utolsóként szállított beteget – engem – is megnevettetett és ellazított, míg a műtöbe értünk.

Hála a biztatón rám kacsintó altatónővéremért, a becsületesen dolgozó orvosokért, akik segítettek a gyógyuláshoz, és még humorérzékük is volt.

Hála a gyors és hatékony altatószerekért; jó, hogy ma már nem fejbe vágják műtét előtt az embert, mint a filmekben...

Hála az ébredésért. Néha elfelejtetem, hogy ez mekkora csoda!

Hála az infúziós állványért, amelyről annyi jó játék jutott az eszembe – ezeket majd közelgő táborunkban fel tudjuk használni.

Hála az ébren töltött éjszakáért: végre minden ismerősömnek jó lelkiismerettel elmondhatom, hogy imádkoztam érte.

Hála az egyetlen fáradt nővéremért, aki nem mosolygott, de hihetetlenül gyorsan és ügyesen adott injekciót.

Hála sokat beszélő szobatársamnak, aki elterelte a figyelmemet az otthoniak miatti aggodásról.

Hála az ablak alatt nőtt fáért, amelynek a lombja olyan szépen táncolt a szélben, hogy szabályosan el lehetett benne gyönyörködni, míg az ember nem tudott mozdulni.

Hála a néniért, akinek kinyithattam a mosdó ajtaját, így hasznos lehettem. Ráadásul megláthattam azt is, milyen jó nekem másokhoz képest.

Hála a gyógytornásznak, aki le tudta nekem fordítani a járókeret használatának fortélyát érthető nyelvre: „Egy-két-hár”, mint a keringő.”

Hála a férjemnek, aki nem hagyott vagánykodni, hanem autóba ültetett, bevitt és hazahozott.

Hála az itthoni ágyamért, amely – most tudom csak igazán, mennyire – kényelmes!

Hála a barátokért, rokonokért, akik távollétemben helyálltak helyettem, és vigyáztak a csemetéimre, sőt egy kicsit el is kényeztették őket.

Hála a jobb lábamért, amellyel Isten megint oda terelt, ahol mind ezeket az ajándékokat elrejtette a számomra.

■ FÜLLER TÍMEA

Tolerancia az egyházban?

A tolerancia ma pozitív hangzású fogalom. Jó, ha toleránsak vagyunk. A Biblia azonban ezt így nem ismeri. Jahve nem toleráns! Nem tűri a hazugságot, az önzést, a képmutatást, még akkor sem, ha az a helyes istentisztelet mellett fordul elő (lásd Ézs 1,13 és Ám 5,21–24).

Jézus sem volt toleráns. Nemcsak az árusokat űzte ki a templomból, de nem viselte el a képmutatást sem, és világossá tette, hogy az ítélet napján zéró tolerancia lesz – sírás és fogcsikorgatás. Ez a mai korban, mikor emberi jogokra hivatkozunk, nagyon el-lenszenves kijelentés.

Az egyház is igyekszik a toleranciára. Fogadjuk el egymást a békes-

ség kedvéért, csak semmi vita ne legyen, inkább hunyjunk szemet afő-lött, ami helytelen.

Jézus nem volt toleráns. Élesen fogalmazott, és követőit arra tanította, hogy szeressék embertársaikat, sőt ellenségeiket – ez sokkal nehezebb, mint a tolerancia. Isten nem toleráns. Űtötte-verte népét, mert szerette. Ha toleráns lett volna, a zsidó nép még eltűnt volna a népek sokaságában.

Én sem lehetek toleráns! Küzdenem kell minden ellen, ami hazug, önző és képmutató. Nem tudok mindent elfogadni úgy, ahogy van, csak azért, hogy békeság legyen.

■ SZILAS ATTILA
nyugalmozott evangélikus lelkész

Avatás felsőfokon a Pázmányon

Múlt pénteken két munkatársunk is átvehette diplomáját a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen.

Kinyik Anita a Bölcsészettudományi Kar esztétika szakán végzett; ez már a második diplomája a magyar szakos oklevél után. Anita osztatlan képzésben tanult, ötéves egyetemi tanulmányait zárta le.

Szerkesztőségi titkárunk péntektől jogi doktor: dr. Balla Mária. Gyakorlati idejét az Alkotmánybíró-ságon töltötte. Családjában a jogászpálya iránti fogékonyság természetes: felmenői között többen is jogászok voltak, unokatestvére is jogi egyetemet végzett.

► EvÉlet-infó

Kinyik Anita, kezében frissen megszerzett bölcsészdiplomájával

Dr. Balla Mária átveszi diplomáját

Meghívó lelkészavatásra

„Uram, te megvizsgálj, és ismerj engem. (...) Szemmel tartod járásomat és pihenésemet, gondod van minden utamra. (...) Csodálatos nekem ez a tudás, igen magas, nem tudom felfogni.” (Zsolt 139,1.3.6)

Istennek hálát adva tudatom, hogy augusztus 10-én, szombaton 16 órakor a kaposvári evangélikus templomban ünnepi istentisztelet keretében Szemerei János, a Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület püspöke lelkésszé avat. Szeretettel várom Önt és kedves családját erre az ünnepre és az istentiszteletet követő szeretetvendégségre.

PONGRÁCZNÉ GYÓRI BOGLÁRKA

Felvétel a Luther Otthon – Szakkollégiumba a 2013/2014-es tanévre

A Luther Otthon – Szakkollégium felvételt hirdet Budapesten felsőoktatási intézmény nappali tagozatán tanulmányokat folytató hallgatóknak a 2013/2014-es tanévtől. A felvételi jelentkezési lap letölthető a www.lutherotthon.hu címen a *Felvételi 2013* menüpontban. A jelentkezési laphoz lelkészi ajánlást és kézzel írott önéletrajzot kell mellékelni. A kitöltött felvételi jelentkezési lapot július 29-i beérkezési határidővel a felveteli@lutherotthon.hu e-mail vagy a Luther Otthon – Szakkollégium, 1138 Budapest, Vízafogó u. 2–4. postacímre várjuk. A felvételi tábort – amelynek része a szóbeli felvételi – augusztus 2–4. között rendezzük meg. Részletes információ a felveteli@lutherotthon.hu címen, illetve a 20/557-2070-es telefonszámon kérhető Csatári Tamarától.

Evangélikus műsorok a Magyar Televízióban

Evangélikus magazin

Július 28-án, vasárnap egyházkunk műsorát láthatják a Magyar Televízióban, az M1-en 9.30-kor. Az *Evangélikus magazint* július 31-én, szerdán a Duna World csatornán 13.15-kor megismétlik. Szerkesztő: Nagy László.

Mai hitvallások –

Látogatóban Szeverényi János missziói lelkésznel

Július 28-án, vasárnap az M1-en 10.05-kor kezdődő, *Mai hitvallások* című műsorban Szeverényi János evangélikus országos missziói lelkész portréját láthatják. Az adást a Duna World csatornán július 29-én, hétfőn 13 órakor megismétlik. Szerkesztő: Nagy László, rendező: Horváth Tamás.

Istentiszteleti rend • 2013. július 28.

Szentháromság ünnepe után kilencedik vasárnap. Liturgikus szín: zöld.
Lekció: Lk 16,1–9; 1Kor 10,1–13. Textus: 5Móz 7,6–12. Énekek: 395., 439.

Budavár, I., Bécsi kapu tér de. 9. (úrv.) dr. Lászlóné dr. Agod Anett; de. 10. (német) Johannes Erlbruch; de. 11. (úrv.) dr. Lászlóné dr. Agod Anett; du. 6. Horváth Ferenc; **Fébé, II., Hűvösvölgyi út 193.** de. 9.; **Sarepta, II., Modori u. 6.** de. 3/4 11. Sztójanovics András; **Pesthidegkút, II., Ördögárok u. 9.** de. fél 10. (úrv.) dr. László Virgil; **Csillaghegy–Békásmegyér, III., Mező u. 12.** de. 10. Donáth László; **Óbuda, III., Dévai Bíró M. tér** de. 10. Bálintné Varsányi Vilma; **Újpest, IV., Lebstock M. u. 36–38.** de. 10. Solymár Péter Tamás; **Deák tér, V., Deák tér 4.** de. 9. (úrv.) Gerőfiné dr. Brebovsky Éva; de. 11. (úrv.) Gáncs Péter; du. 6. (orgonazenés áhítat) Cselovszky Ferenc; **Fasor, VII., Városligeti fasor 17.** de. fél 10. (angol nyelvű, úrv.) Scott Ryll; de. 11. (úrv.) Aradi György; **Józsefváros, VIII., Üllői út 24.** de. fél 11. Románné Bolba Márta; **VIII., Rákóczi út 57/a** de. 10. (szlovák) Gulácsiné Fabulya Hilda; **VIII., Karácsony S. u. 31–33.** de. 9. Románné Bolba Márta; **Ferencváros, IX., Gát u. 2. (katolikus templom)** de. 11. (úrv., énekes liturgia) Koczor Tamás; **Kőbánya, X., Kápolna u. 14.** de. 10. Benkóczy Péter; **Kelenföld, XI., Bocskai út 10.** de. 8. (úrv.) Gáncs Tamás; de. fél 11. (úrv.) Gáncs Tamás; du. 6. Rezessy Miklós; **XI., Németvölgyi út 138.** de. 9. (úrv.) Rezessy Miklós; **Budagyöngye, XII., Szilágyi E. fasor 24.** de. 9. (úrv.) Horváth-Hegyi Áron; **Budahegyvidék, XII., Kék Golyó u. 17.** de. 10. (úrv.) Keczkó Szilvia; **Angyalföld, XIII., Kassák Lajos u. 22.** de. 10. Kertész Géza; **Zugló, XIV., Lőcsei út 32.** de. 11. (úrv.) Tamásy Tamás; **XIV., Gyarmat u. 14.** de. fél 10. Tamásy Tamás; **Pestújhely, XV., Templom tér** de. 10. (úrv.) Szabó B. András; **Rákospalota, XV., Régi Főti út 73. (nagytemplom)** de. 10. Ponicás Erzsébet; **Rákosszentmihály, XVI., Hősök tere 10–11.** de. 10. Börönte Márta; **Cinkota, XVI., Rózsaalé u. 46.** de. fél 11. Vető István; **Mátyásföld, XVI., Prodám u. 24.** de. 9. Vető István; **Rákoshely, XVII., Tessedik tér** de. 9. Kovács Áron; **Rákoskeresztúr, XVII., Pesti út 111.** de. fél 11. Kovács Áron; **Rákoscaba, XVII., Péceli út 146.** de. 9. dr. Bácskai Károly; **Rákosliget, XVII., Gózon Gy. u. 11.** dr. Bácskai Károly; **Pestszentlőrinc, XVIII., Kossuth tér 3.** de. 10. Horváth-Csitári Boglárka; **Pestszentimre, XVIII., Rákóczi út 83. (református templom)** de. 8. Horváth-Csitári Boglárka; **Kispest, XIX., Templom tér 1.** de. 10. Széll Éva; **XIX., Hungária út 37.** de. 8. Széll Éva; **Pesterzsébet, XX., Ady E. u. 89.** de. 10. Győri János Sámuel; **Csepel, XXI., Deák tér** de. fél 11. Zólyomi Mátyás; **Budafok, XXII., Játék u. 16.** de. 10. Hokker Zsolt; **Budakeszi, Fő út 155. (gyülekezeti terem)** de. fél 10. Keczkó Pál; **Budaörs, Szabadság út 75.** de. 10. Endreffy Géza; **Mátrászentimre-Bagolyirtás, Jókai u. 7–9., Fébé Názáret-temploma** de. fél 12. Helfrich Péter; **Pilisvörösvár (református templom)** du. 2. (úrv.).

Istentiszteletek a Balatonnál

Alsódörögcsé, Fő u. 43. de. 11.; **Balatonakali, Templom tér** du. 2.; **Balatonaliga, Club Aliga üdülőközpont, Balatonvilágos, Aligai út 1.** du. 6.; **Balatonalmádi, Bajcsy-Zs. u. 25.** du. 4.; **Balatonboglár, Hétház u. 17.** de. 11.; **Balatonfenyves, református imaház, Bem u. 9.** du. 6.; **Balatonföldvár, Bajor Gizi Községi Ház, Kőröshegyi út 1.** du. 2.; **Balatonfüred, Bajcsy-Zs. u. 15.** de. 9.; **Balatonszárszó, Széchenyi u.** de. fél 9.; **Evangélikus Konferencia és Missziói Otthon, Jókai u. 41.; Balatonszemes, Fő u. 1.** de. fél 10.; **Balatonszepezd, Árpád u. 2.** de. 9.; **Hévíz, Helikon u. 6.** du. fél 5.; **Kapocs, Kossuth u. 26.** du. fél 4.; **Keszthely, Deák F. u. 18.** de. fél 11.; **Kötcse, Templom u. 7.** de. 10.; **Kővágóörs, Arany J. tér 2.** de. fél 12.; **Mencshely, Kossuth L. u.** de. 11.; **Nagyvázsony, Temető u. 2.; Révfülöp, Villa Filip tér 2.** de. 10.; **Siófok, Oulu park** de. 10.; **Szentantalfa, Fő u.** de. háromnegyed 10.; **Taliándörög, Petőfi u. 1.** du. 2.; **Tapolca, Darányi u. 1.** de. fél 9.; **Veszprém, Kossuth u. 4.** de. 10.; **Zánka, Rákóczi u.** de. fél 9. *Összeállította: BALLA MÁRIA*

ERŐS VÁRAK

A lendvai vár

A Zala megyei járási székhelyet, (Alsó-)Lendvát a trianoni döntéssel csatolták a – később Jugoszláviának nevezett – Szerb–Horvát–Szlovén Királysághoz. A revíziós lépések eredményeként 1941-ben a Muravidék rövid időre visszatért az anyaországhoz. A második világégést követően ismét Jugoszlávia, majd a független Szlovénia részévé vált. Mértékadó vélemények szerint a Kárpát-medencében a magyar kisebbség helyzete itt tekinthető a legjobbnak.

Egy biztos: e sorok írója a történelmi Magyarország területén tett barangolásai során máshol nem látott olyan helységnévtáblákat, amelyeken azonos betűmérettel szerepelt volna a szöveg az államalkotó nép és a kisebbség nyelvén.

Szlovénia gazdasági értelemben is vezető szerepet tölt be a térségben. Ennek gyökereit a Habsburg-idő-

szakban kell keresni. A szlovénok által többen lakott területek az osztrák birodalom, majd az Osztrák–Magyar Monarchia időszakában közvetlenül a „sógorok” fennhatósága alá tartoztak. Ez jól érzékelhető a településen járva: ha nem látnánk a (két nyelvű) feliratokat, arra tippelnénk, Ausztriában járunk.

A tizenegyezer lakosú városka számos nevezetességgel bír. Érdemes megtekinteni evangélikus és katolikus templomát, egykori zsinagógáját vagy az újabb keletű, Makovecz-féle kulturális centrumot, melynek színházi és hangversenytermi funkciója is van.

Lendva legjellegzetesebb műemléke a vár. Első okleveles említése 1192-ből származik. Az 1200-as évektől a Bánffy család bírta. A török hódítás időszakában az erődítmény végvári szerepre kényszerült. A környék legnagyobb ütközete 1603-ban

zajlott, de a várat soha nem tudták ellenőrzésük alá vonni az ottománok.

A vár az 1600-as évek végén az *Eszterházyak* kezébe került. Mai, várkastélyszerű alakját és formáját 1717-ben az általuk végzett átépítés során nyerte el.

Falai között 1973-tól működik a Lendvai Galéria-Múzeum. Kiállítási tárgyai között régészeti, történelmi, valamint néprajzi emlékeket találunk, magyar és szlovén vonatkozásúakat egyaránt. Időszaki képzőművészeti kiállításoknak is helyet ad az intézmény.

Külön emlékszóbat szenteltek a város neves szülöttének, *Zala Györgyének*. A szobrászművész legismertebb alkotásai a budapesti Hősök terén álló millenniumi emlékmű több szobra, illetve az aradi Szabadság-szobor. Zala nevét viseli a lendvai kulturális centrum előtti tér, szobra az épület főbejáratánál áll.

■ REZSABEK NÁNDOR

HIRDETÉS

DIGITALSTAND
www.digitalstand.hu

Bárhol vagyok,
velem vannak
a lapjaim.

WWW.DIGITALSTAND.HU

Olvassa
az Evangelikus Élet
digitális változatát!

